

“SANOAT VA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: TENDENSIYALAR, BOSHQARUV, STRATEGIYALAR”

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami
2022 yil 2-3 mart

“Digital Transformation of Industry and Services: Trends,
Management, Strategies” collection of abstracts
March 2-3, 2022

«Цифровая трансформация промышленности и сферы услуг:
тенденции, управление, стратегии» сборник тезисов
2-3 марта 2022 года.

OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
IQTISODIYOT VA TURIZM FAKULTETI

**“SANOAT VA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINING RAQAMLI
TRANSFORMATSIYASI: TENDENSIYALAR, BOSHQARUV,
STRATEGIYALAR”**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami

2022 yil 2-3 mart

***«ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ И СФЕРЫ УСЛУГ:
ТЕНДЕНЦИИ, УПРАВЛЕНИЕ, СТРАТЕГИИ»***

**сборник тезисов
2-3 марта 2022 года**

**“DIGITAL TRANSFORMATION OF INDUSTRY AND SERVICES:
TRENDS, MANAGEMENT, STRATEGIES”**

**collection of abstracts
March 2-3, 2022**

**“Durdona” nashriyoti
Buxoro – 2022**

“Sanoat va xizmat ko‘rsatish sohalarning raqamli transformatsiyasi: tendensiyalar, boshqaruv, strategiyalar” [Matn] / N.S. Ibragimov. - Buxoro: OOO "Sadriddin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti, 2022. - 464 b.

Dasturiy qo‘mita: i.f.d. O.X. Xamidov, i.f.d. O.S. Qahhorov, i.f.d., B.N.Navruz-Zoda, i.f.n. A.T.Jo‘raev, i.f.n. D. Sh. Yavmutov, i.f.d. N.S.Ibragimov, i.f.f.d. G.R.Xidirova, i.f.n. S.U.Tadjiyeva, i.f.f.d. A.J.Abdolloyev, i.f.f.d. Z.S.Nurov, M.A.Rajabova.

Tahrir hay‘ati: i.f.d. O.S. Qahhorov, i.f.n. A.T.Jo‘raev, O‘.U. Rashidov, t.f.n. G.T. Zaripov, i.f.n. D.Sh.Yavmutov, i.f.d. N.S.Ibragimov, i.f.d. A.B.Maydirova, i.f.d. O.V.Ivliyeva, i.f.n. L.M.Mutaliyeva, O.Q.Xurramov, J.Toxirov, N.D.Salixov.

Программный комитет: д.э.н. О.Х. Хамидов, д.э.н. О.С.Каххоров, д.э.н., Б.Н.Навруз-Зода, к.э.н. А.Т.Жураев, к.э.н. Д.Ш.Явмутов, д.э.н. Н.С.Ибрагимов, к.э.н. Г.Р.Хидирова, к.э.н. С.У.Таджиева, к.э.н. А.Ж.Абдуллоев, к.э.н. З.С.Нуров, М.А.Раджабова.

Редколлегия: д.э.н. О.С.Каххоров, к.э.н. А.Т.Жураев, У.У.Рашидов, к.т.н. Г.Т. Зарипов, к.э.н. Д.Ш.Явмутов, д.э.н. Н.С.Ибрагимов, д.э.н. А.Б.Майдирова, д.э.н. О.В.Ивлиева, к.э.н. Л.М.Муталиева, О.К.Хуррамов, Ж.Тохилов, Н.Д.Салихов.

To‘plam i.f.d. N.S. Ibragimov umumiy tahriri ostida chop etildi.

Сборник опубликован под общей редакцией д.э.н. Н.С. Ибрагимова

Mazkur to‘plamga kiritilgan maqolalar va ma'ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar, sanalarning to‘g‘riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning shaxsan o‘zlari mas’uldirlar.

Авторы несут личную ответственность за содержание статей и тезисов, включенных в этот сборник, содержащуюся в них статистику, точность дат и критические комментарии.

27. Alimovich, F. E., Habibulloeva, K. S., & Bahodirova, D. N. (2020). Central features of halal tourism and halal food. *Academy*, (3 (54)).
28. Davronov, I. O., & Farmonov, E. A. (2019). The impact of Innovations in tourism and hospitality. *International Multilingual Journal of Science and Technology*, 4(9), 658-660.
29. Sharifovich, Y. K. (2021). Ways to Improve Information and Consulting Services in the Field of Tourism. *International Journal of Business, Technology and Organizational Behavior (IJTOB)*, 1(2), 98-104.
30. Davronov, I. O. (2021). Economic Importance of Innovative Technologies for Improving Hotel Services. *International Journal of Business, Technology and Organizational Behavior (IJTOB)*, 1(3), 169-175.
31. Кадирова, Ш. Х., Фарманов, Э. А., & Пулатов, М. М. (2020). Важность внедрения новых транспортных маршрутов в развитии туризма. *Вопросы науки и образования*, (10 (94)).
32. Davronov, I. O. (2021). THE ECONOMIC IMPACT OF INNOVATIVE SERVICES IN THE HOTEL INDUSTRY. In *EUROPEAN RESEARCH: INNOVATION IN SCIENCE, EDUCATION AND TECHNOLOGY* (pp. 26-27).
33. Юлдашев, К. Ш. (2021). СПОСОБЫ УЛУЧШЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ В СФЕРЕ ТУРИЗМА. In *НАУКА, ОБЩЕСТВО, ИННОВАЦИИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ* (pp. 95-105).
34. Davronov, I. O. (2021). Economic Development Mechanisms of Innovative Services in Bukhara Hotels. *International Journal of Business, Technology and Organizational Behavior (IJTOB)*, 1(6), 500-509.
35. <http://tourfaq.net/hotel-business/osobennosti-kachestva-gostinichnyx-uslug/>

Hamroyev H.R.-Bux.DU, prof.

TURIZMNING AXLOQIY O'LCHAMLARI

Аннотация: Мақоллада hozirgi zamonda turizm juda murakkablashib ketganligi tufayli borgan sari ilmiy jihatdan chuqur tadqiqot qilishga muhtoj bo'layotganligi haqida fikr yuritiladi. Ijtimoiy fanlardan biri bo'lgan etika fani nuqtai nazaridan turizm qay tarzda tadqiq qilinayotganligi masalasi yoritiladi. Axloq nuqtai nazaridan keying yarim asr mobaynida jahonning yirik xalqaro tashkilotlari olib borayotgan faoliyat o'rganilib chiqilgan.

Калитли so'zlar: axliq, axloqiy o'lchov, etik qoidalar, turizm, xalqaro turizm, turizm kodeksi.

Аннотация: В статье рассматривается необходимость более глубоких научных исследований в связи с возрастающей сложностью туризма на сегодняшний день. С точки зрения этики, одной из социальных наук, освещается вопрос о том, как изучается туризм. С этической точки зрения изучена деятельность крупнейших мировых международных организаций за последние полвека.

Ключевые слова: нравственность, этическое измерение, этические правила, туризм, международный туризм, туристический кодекс.

Abstract: The article discusses the need for deeper scientific research in connection with the increasing complexity of tourism today. From the point of view of ethics, one of the social sciences, the question of how tourism is being studied is highlighted. From an ethical point of view, the activities of the world's largest international organizations over the past half century have been studied.

Key words: morality, ethical dimension, ethical rules, tourism, international tourism, tourism code.

XX asrning ikkinchi yarmida dunyoda sayyohlar soni keskin oshdi: 1950-yildagi 25 milliondan 2001-yilda 693 millionga yetdi. 2019-yilda ularning soni 1.5 milliardga yetdi. Xalqaro

turizm iqtisodiyatning muhim sohasiga aylandi, u jahon eksporti va ahamiyati jihatidan neft va avtomobillar eksporti qatoriga chiqib oldi. Dunyo bo‘ylab juda katta turistik potentsial faoliyatga tortildi va turistik industriya shakllandi. Turizm yarim asr davomida shunday rivojlanib, murakkablashib ketdiki, raqobat esa shunchalik shiddatli bo‘lib ketdiki, ilmsiz g‘alaba qozonish borgan sari qiyin bo‘lib bordi. Bundan tashqari, 2020 yilda boshlangan karonavirus pandemiyasi turistik talabni bir necha baravarga kamytirib yubordi. Bu sharoitda yaqin kelajakda raqobat muhiti yanada ashshaddiy tus oladi. Raqobatda esa ilm ishlatib, oqilona taklif qiladiganlar yutadi.

XX asr boshlaridan turizm sohasida ilmiy tadqiqotlar ko‘paya boshladi. Turizmga uning iqtisodiy jihatlarini o‘rganishga olib kelgan “sayohat va dam olish sanoati” sifatidagi an’anaviy yondashuv asta-sekin yangi yo‘nalishlar bilan to‘ldirildi. Bu hodisa madaniy, sotsiologik, diniy, kommunikativ, estetik, shuningdek, axloqiy jihatdan tushunila boshlandi. Turizmga axloqiy o‘lchov haqida gap ketganda, quyidagi asosiy axloqiy tushunchalar – “yaxshi” va “yomonlik”, “burch”, “mas’uliyat”, “adolat”, “tanlash erkinligi” prizmasi orqali ko‘rib chiqila boshlandi.

Yangi integral bilimlar endilikda turizm etikasining paydo bo‘lishiga olib kelmoqda. Insonning noma’lum, g‘ayrioddiy narsalarni bilishga ehtiyoji bor.

Turizmning o‘rnatilgan qiyofasini etik jihatdan o‘zgartirish Jahon turizm konferentsiyasida (1980) qabul qilingan Jahon turizmi bo‘yicha Manila deklaratsiyasidan boshlandi. U turizm faoliyatini faqat tinchlik sharoitida rivojlanishi mumkinligini, shuningdek, xalqaro hamkorlik uchun ma’naviy asosga ega ekanligini ta’kidlaydi [6].

Turizm amaliyotida ma’naviy qadriyatlarining moddiy-texnikaviy xususiyatga ega bo‘lgan elementlardan ustunligini ta’kidlashga urg‘u berish BJTning keyingi me’yoriy hujjatlarining boshlang‘ich paradigmasiga aylanadi. Turizm bo‘yicha Butunjahon konferentsiyasida (1982) qabul qilingan Akapulko hujjatida turizmning yangi gumanitar o‘lchovlar kontseptsiyasida "dam olish huquqi mehnat qilish huquqining tabiiy davomi sifatida insonning baxtga bo‘lgan asosiy huquqidir" deb ko‘rsatildi [4]. Turizm kodeksi, Turizm Xartiyasi (1985-yilda Jahon sayyohlik tashkiloti Bosh Assambleyasining VI sessiyasida tasdiqlangan, (Sofiya), turizm bo‘yicha Gaaga deklaratsiyasi (Gaaga, 1989-yil) turizmni insonparvarlik o‘lchovlarida rivojlantirish qarashlaridan dalolat beradi va bunday kontseptsianing hayotiylikni tasdiqlovchi tezislariga qo‘shimcha ravishda, turizm faoliyatining salbiy oqibatlarini tushunish natijasi bo‘lgan ogohlantiruvchi va cheklovchi xarakterdagi bir qator qoidalarni e’lon qildi. Xususan, quyidagilar qayd etildi:

- turizm resurslarini muhofaza qilish va ko‘paytirish zarurat, chunki buzilmagan tabiiy, madaniy va insoniy muhit turizmni rivojlantirishning asosiy sharti hisoblanadi;
- sayyohlar va mahalliy aholi o‘rtasida turizmdan kelib chiqadigan tushunmovchiliklar (ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy), shuningdek, ularning xatti-harakati va ehtiyojlarining bir xilligi, kelajakda mahalliy aholining madaniy xilma-xilligi va o‘ziga xosligiga ta’sir qiladi;
- turistlarning tranzit va vaqtincha bo‘lish joylaridagi siyosiy, ijtimoiy, ma’naviy va diniy tartibga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi;
- mahalliy aholining urf-odatlarini, e’tiqodlarini, xatti-harakatlariga bag‘rikenglik va tabiiy va madaniy merosga hurmat;
- turizmdan har qanday axloqsiz foydalanishning oldini olish;
- turistlarga (ayniqsa, keksalar, nogironlar, bolalar, yoshlar kabi toifalarga) munosib munosabatni kafolatlash.

Gaaga deklaratsiyasida parlamentlar, hukumatlar, davlat va xususiy tashkilotlar, turizm faoliyati uchun mas’ul bo‘lgan assotsiatsiyalar va muassasalar, turizm mutaxassislari, shuningdek, turistlarning o‘zlari o‘z faoliyatlarida ushbu tamoyillarga amal qilishga qat’iy chaqirdilar [2].

Turizm to‘g‘risidagi Bali deklaratsiyasi (1996) turizm bo‘sh vaqt va dam olishdan tashqarida bo‘lgan muhim insoniy ehtiyoj ekanligini tasdiqlab, uning insonparvarlik salohiyati haqidagi tushunchani kengaytirdi. Turizm etnik, irqiy va ijtimoiy-madaniy mansubligidan qat’i nazar, insonlar o‘rtasidagi munosabatlar sifatini oshirishga yordam berishi hamda o‘zaro

hamjihatlikni ta'minlash va xalqaro munosabatlarni yaxshilashga mo'ljallanganligi qayd etildi. Ushbu hujjatda turizm faoliyatining afzalliklari va kamchiliklari aniq ko'rsatilgan: "Turizm tabiat, din, madaniy qadriyatlar va urf-odatlarining xilma-xilligiga asoslanadi va shuning uchun ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, shuning uchun muvozanatni saqlash kerak. Odamlar va ularning ijtimoiy va tabiiy muhiti o'rtasidagi munosabatlar, shuningdek, milliy o'z-o'zini anglashni rivojlantirish zarur" [1]. Bali deklaratsiyasida turizmni rivojlantirish mahalliy aholi farovonligini ta'minlash, odamlarning o'zaro tushunishini rivojlantirish, tabiat va atrof-muhitni muhofaza qilish, an'analar, ijtimoiy, madaniy va diniy qadriyatlarni asrab-avaylashga yo'naltirilishi zarurligi ta'kidlangan.

Monreal deklaratsiyasida turizmni barcha, shu jumladan oilalar, yoshlar va qariyalar uchun ham ochiq qilishga chaqirdi. Ularning fikricha, axloqiy talab tengsizlik va boshqa madaniyatlarni bilmaslik, moddiy va jismoniy cheklovlarga qarshi kurashdir. Ijtimoiy turizm maksimal foyda olish bilan cheklanib qolmasdan, eng ko'p odamlar uchun sayohat qilish imkoniyatini ta'minlashga intilganligi sababli, bu aholining madaniy darajasini oshirishga katta hissa qo'shadi [7].

Biroq, turizmning faol rivojlanishi bir qator salbiy oqibatlariga olib keldi, birinchi navbatda ijtimoiy. Turizmning ijtimoiy ta'siri bo'yicha Manila deklaratsiyasi (Manila, 1997) "turizm va tegishli faoliyat bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy yomonliklar va ekspluatatsiyani" yo'q qilish niyatini e'lon qiladi [6].

Turizm nafaqat madaniy, balki ekologik yo'qotishlarga ham olib kelishi, uning biologik xilma-xilligi va zaif ekotizimlarga (marjon riflari, arxeologik yodgorliklar, tog'lar, qirg'oqbo'yi va botqoq yerlar) ta'siri alohida tashvish uyg'otadi, shuningdek, turizmning rivojlanishini ham dolzarb ahamiyat kasb etishi ta'kidlandi. [6]. Ushbu hujjat turizmning global axloq kodeksini ishlab chiqish va qabul qilish zarurligini e'lon qildi (Santayago, 1999 yil 1 oktyabr), bu uning rivojlanishining aholi, turistik markazlar va sayyohlarning o'zlari uchun ijobiy natijalarini saqlab qolish va salbiy ta'sirlarni minimallashtirishga yordam beradi.

Turizmning global axloq kodeksi jahon turizmini barqaror rivojlantirish bo'yicha ko'rsatmalar to'plamini belgilab berdi. U avvalgi deklaratsiyalarning axloqiy yo'naltirilgan g'oyalari, shuningdek, hozirgi zamonning axloqiy ehtiyojlarini aks ettiruvchi hozirgi kasbiy kodekslar va axloqiy tafakkurga tayanadi. Axloq kodeksining markaziy toifasi mas'uliyatli turizm bo'lib, u bag'rikenglik va turli diniy, falsafiy va axloqiy asoslarni hurmat qilish kabi axloqiy qadriyatlarni tushunish va tarqatishga asoslangan bo'lishi kerak. Kodeks turistik yo'nalishlar, hukumatlar, turoperatorlar, sayyohlik agentliklari, ishchilar va sayohatchilar uchun bag'rikenglik va o'zaro hurmatga asoslangan hamkorlik qoidalarini belgilaydi [3].

Turizmning global axloq kodeksi turizm jarayoni ishtirokchilarini tabiiy va madaniy muhitni muhofaza qilishga majbur qiladi. U ma'lum tamoyillar va qoidalariga rioya qilgan holda turizm iqtisodiy manfaatlarni turizm faoliyatining salbiy ekologik oqibatlari bilan uyg'unlashtirishi, ularni minimallashtirish, turistlar oqimining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish, xalqaro almashinuvlarga ochiqlikni muvozanatlash va ijtimoiy-madaniy munosabatlarni himoya qilishi mumkin degan ishonchni ifodalaydi.

Hozirgi zamon turizm etikasining asosiy muammolari quyidagilardan iborat:

- ❖ Ijtimoiy turizmning ma'naviy ikkilanishi; tabiiy va tarixiy-madaniy ahamiyatga ega bo'lgan sayyohlik resurslariga egalik qiluvchi mahalliy aholi bilan ulardasn iqtisodiy manfaat ko'ruvchilar o'rtasidagi ziddiyat, qashshoqlik va boylikning notekis taqsimlanishi muammosi;
- ❖ turistik mahsulot va turistik faoliyat iste'molchisining qarama-qarshi manfaatlari;
- ❖ Insonni ekspluatatsiya qilishga qaratilgan turistik faoliyat turlarining mavjudligi, u insonning qadr-qimmatini va sha'nini kamsitadi.

Turistik sayohatlar jarayonida odam faqat ma'lum bir tabiiy yoki urbanizatsiyalashgan muhitda bo'lmaydi, u doimo atrof-muhit bilan aloqada bo'ladi. Bu aloqa nafaqat turizm industriyasini tashkil etish darajasiga, balki shaxsning o'ziga ham bog'liq. Turistik sayohat har doim ham odamlarning tabiatga munosabatini ijobiy belgilamaydi. Vaqtinchalik qolish ba'zan tabiiy muhitga beparvo munosabatda bo'lishga undaydi. Turizm korxonalarini har doim ham

chiqindilarni yo'q qilishni ta'minlamaydi, bu esa atrof-muhitga bosimni oshiradi. Binobarin, ijtimoiy turizmni axloqiy baholash ekologik muammolar bilan uzviy bog'liqdir.

Tabiatdan oqilona foydalanish muammolarini mahalliy darajada, bir mintaqa yoki mamlakat miqyosida hal qilish mumkin emas. Inson manfaatlari insoniyat miqyosiga yetib boradi. Individual ongda postindustrial davr odamlari o'z ehtiyojlari haqida o'ylash, insoniyat manfaatlarini e'tiborsiz qoldirib bo'lmasligini tushinishlari kerak.

Ijtimoiy turizmning kamchiliklari standartlashtirish bo'lib, u taklif etilayotgan turistik xizmatlarga (sifatli namunalar joriy etilganda, shartnoma tuzilganda ijobiy jarayon bo'lishi mumkin) va turistlarga tegishli bo'lib, unga nisbatan standartlashtirish (yangi turistik yo'nalishlar, shakllar mavzusida namoyon bo'ladi), "inson individualligini qashshoqlashtiradi, uni o'ziga xoslikdan, o'ziga xoslikdan mahrum qiladi" [9].

Turizm etikasini axloqiy nazariya va turizm amaliyoti yoqasida shakllangan nazariy bilimlarning yangi turi sifatida qurish fundamental asoslarni ishlab chiqishni taqozo etadi. Turizm etikasiga nazariy bilimlar tizimining umumiy klassik tamoyillariga asoslangan nazariy hodisa sifatida hamda insonning amaliy faoliyatining bir turi sifatida qarash mumkin, uning asoslari insonparvarlik, bag'rikenglik va baynalmilalizmdir.

Turistik faoliyatni bolalar va yoshlarning bo'sh vaqtini o'tkazish usuli deb hisoblash mumkin. Bu sizga virtual emas, balki haqiqiy o'lchamlarida aniqlashga, uni tuzatishga, hayot ko'rsatmalarini qayta ko'rib chiqishga va baxt fenomeni haqida fikr yuritishga imkon beradi.

Turizmni yolg'izlik, zamonaviy jamiyatga munosabat muammosini yengish vositalaridan biri deb hisoblash mumkin. O'tmishdagi hayot tarzidan dalolat beruvchi tarixiy-madaniy yodgorliklarni nafaqat iqtisodiy, balki ekzistensial nuqtai nazardan ham hisobga olgan holda, inson umuminsoniy miqyosda o'zining insoniyatga daxldorligini his qiladi, o'zining kommunikativ ehtiyojlarini amalga oshiradi.

Zamonaviy insoniyat, birinchi navbatda, siyosiy va iqtisodiy muammolarga (ishlab chiqarish hajmlarining ko'payishi, modernizatsiya, yangi texnologiyalarni izlash va boshqalar) qaratilgan bo'lsa-da, axloqiy sohada sodir bo'layotgan metamorfazalar juda xavflidir. Shu nuqtai nazardan, turizmni axloqiy me'yorlarni saqlashning muhim vositasi sifatida ko'rish kqraq.

Axloqiy masalalarning dolzarbligi axloqiy bilimlarning rivojlanish qonuniyatlari bilan ham, inson ongining cheksiz kuchi va oldindan aytib bo'lmaydiganligi bilan ham oldindan belgilanadi. Binobarin, axloq inson mohiyatining dastlabki belgisi emas, balki tsivilizatsiya mavjudligining zaruriy shartidir. Shuning uchun etika inson faoliyatining barcha turlarida, shu jumladan turizm biznesida ham axloqiy komponentni o'zida aks ettiruvchi "me'mor"ga aylanishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Балийская декларация по туризму (24 – 27 сентября 1996 г.). 2002.
2. «Гаагская декларация по туризму» Гаага, март-апрель 1989. - <https://e-cis.info/cooperation/3029/77713/>
3. «Глобальный кодекс этики туризма» Принят в 1999 г. На XXIII сессии Генеральной ассамблеи Всемирной туристской организации.- <http://eurasiatourism.org/1034/index.phtml>.
4. Документ Акапулько. Акапулько (Мексика), 21-27 августа 1982 г.
5. Малахов В. А. Этика: Курс лекций: учеб, пособие. / В. А. Малахов. – М., 2004. 324с.
6. «Манильская декларация по мировому туризму» Манила, 27 сентябрь 1980 год.- <https://docs.cntd.ru/document/901813698>.
7. Монреальская декларация «К гуманному и социальному видению туризма» 2002 г.
8. Капто А. С. Профессиональная этика / А. С. Капто. – М.; Ростов н/Д: СКАГС, 2006. 437с.
9. Пазенок В. С. Альтернативный туризм: концепция и практика / В. С. Пазенок // Гостиничный и ресторанный бизнес. - 2005. - № 4. 5-11с.
10. Пазенок В. С. Туризмология. Теоретический образ / В. С. Пазенок. – М., 2012. 421с.

11. Туризмология: концептуальные основы теории туризма: - учеб. изд. - М.: КУТЭП, 2008. 378с.
12. Федорченко В.К. Теоретико-методологические основы туризмологии как науки о туризме // Вопросы туризмоведения: федеральный образовательный и научно-практический журнал. 2013. №4. С.14.
13. Федорченко В.К. Туризмология как наука. Основные парадигмы теории туризма 4 Вестник РМАТ № 2(8). 2013. С.3-11.
14. Философия туризма: учеб, пособие. / Под ред. В. С. Пазенко, В. К. Федорченко. - М.: Кондор, 2004. 372с.
15. Философские очерки туризма: науч.- учеб. Изд. / под ред. д-ра филос. наук, проф., чл.-корр. НАН Украины В. С. Пазенко. – К., 2005.
16. Франжиалли Ф. Туризм: философия и концепция развития/Ф. Франжиалли // Философские очерки туризма. – М., 2005. С.2-9.
17. «Хартия туризма» Одобрено в 1985 г. На VI сессии Генеральной ассамблеи Всемирной туристской организации.- <https://docs.cntd.ru/document/901756802>.
18. Эскина Г. Свободное время как фактор развития личности/Г. Эскина // Молодежь в современном мире: нравственно-эстетические и культурологические измерения - М.: МИЛП, 2001. С.32-41

Bukhara State University
Navruz-zoda L.B.,
Senior lecturer of the Department of
Service Sector Economy
Negmurodova Sh.,
Student of Bukhara State University

THE ROLE OF CULTURE AND ARTS IN SOCIETY AND THE DEVELOPMENT OF MANAGERIAL SKILLS OF LEADERS IN THIS FIELD

Annotatsiya: Maqolada, madaniyat va san’at sohasining jamiyatdagi o’rni, O’zbekiston respublikasi Prezidentining shu borada bildirgan fikrlari bayon qilingan. Madaniyat va san’at sohasining rivojlanishi mamlakatni faqatgina ijtimoiy tomondan emas, balki iqtisodiy-siyosiy jihatdan yuksaltirishi haqida fikr yuritilgan. 2021-yil davomida moddiy madaniy meros obyektlari, muzey, sport majmualari va boshqa namoyish obyektlarida amalga oshirilgan qator chora tadbirlar qisqacha tahlil qilingan. Madaniyat sohasida ishlaydigan rahbarlarning menejerlik qobiliyatini shakllantirish bilan bir qatorda menejerlik faoliyatiga qo’yilgan talablar, ularning qanday qobiliyatlarga ega bo’lishi yoritilgan.

Kalit so’zlar: Madaniyat va san’at sohasi, jamiyat, madaniy meros, madaniyat, ma’naviy ehtiyoj, menejer, madaniyat uylari faollari, faol ijtimoiy shaxs.

Аннотация: В статье описывается роль культуры и искусства в жизни общества, а также взгляды Президента Республики Узбекистан по этому поводу. Выдвинута мысль о том, что культура и искусство поднимет страну не только в социальном, но и в экономическом и политическом плане. Дан краткий анализ ряда мероприятий, проведенных в 2021 году на объектах материального культурного наследия, музеях, спортивных комплексах и других выставочных объектах. Наряду с формированием управленческих качеств руководителей, работающих в сфере культуры, сформулированы требования к управленческой деятельности.

Ключевые слова: сфера культуры и искусства, общество, культурное наследие, культура, духовные потребности, менеджер, активисты домов культуры, активная общественная личность.

MUNDARIJA

Buxoro davlat universiteti rektori O.X.Xamidovning tabrik so‘zi	3
1-SHO‘BA: O‘ZBEKISTON VA XORIJIY DAVLATLARDA RAQAMLI IQTISODIYOT: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	
Khamidov O. Kh.	Development of the economic system "natural and recreational zones in the sphere of tourism" 6
Khayrullaeva N.N.	Худуд иқтисодиёти рақобатбардошлигини оширишнинг инновацион модели 10
Навруз-Зода Б.Н.	
D.Sh. Yavmutov	O‘zbekistonda sanoatni yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish masalalari 15
A.T.Jo‘rayev	Elektron tijoratda raqamli bank xizmati 17
Ergashev R.X.	Аккредитация АССА экономических ВУЗов как инструмент оценивания квалификации их выпускников в рамках цифровой экономики 20
Хожиева И.А.	
Bazarova M.S.	Features of employment in the digital economy 24
Farmonova M.N.	Raqamli iqtisodiyot muammolari va rivojlanish istiqbollari 27
Шарипова М.М.	Пути эффективного использования трудовых ресурсов в цифровой экономике 32
Toxirov A.T.	Sanoat korxonalarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish va iqtisodiy xavfsizlikni taminlash masalalari 35
Махмудова Н.Ж.	Methods of risk assessment in industrial enterprises in the digital economy 41
Qiyomov Y. T.	Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi ahamiyati va uning muammolari hamda rivojlanish istiqbollari 44
Илхамова З.П.	Хоразм вилояти туризм соҳасини ақамлаштириш имкониятлари 48
А.Д.Анаркулов	Ўзбекистон Республикаси саноат иқтисодиётининг технологик ривожланиш даражаси 50
Тўраев Ш.А.	О‘zbekistonda pandemiya sharoitida taqchilikni bartaraf etish imkoniyatlari 54
Ashurova M.X.	
Зайиров З.Х.,	Кооперативное хозяйство: история и проблемы развития 58
Халилова Л.М.	
Болтаева М.Ш.	Хизматлар соҳасини рақамли иқтисодиёт шароитида ривожлантириш имкониятлари 61
Djabbarov R.	Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida mobil ilovalarni qo‘llashning statistik tahlili 66
Хашимов П.З.,	Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётни ривожлантириш конуниятлари ва хусусиятлари 70
Фахриддинова З.Ф.	Globalashuvning hunarmandchilik istiqboliga ta'siri 76
Ergasheva A. F.	After the pandemic: improving the quality of transport services using the digital economy tools 80
Farmanov E.	
Jalolov Otabek	Improving and developing the mechanism for managing the advertising activities of tourism organizations 84
Кулиев Н.Х.,	Озиқ-овқат саноатини трансформациялаш орқали унинг рақобатбардошлигини ошириш йўналишлари 86
Бакаева М.А.	Рақамли иқтисодиёт асосида ишбилармонлик муҳитини такомиллаштириш 90
Арипов О.А.	
Sharifova Sh. Sh.	Restoranlarda halol ovqatlanishga bo‘lgan aholining ehtiyoji (Buxoro shahrida o‘tkazilgan tadqiqot natijalari tahlili) 97
Хакимов З.А.	Саноат кластерларнинг рақамли трансформацияси 102
Ахмадова Р.Ж.	

2-SHO‘BA:

**MAHSULOTLAR VA XIZMATLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI
OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR**

Абдуллаев И.С., Сапарова М.А.	Современные технологии цифрового маркетинга для распределения товаров и услуг	108
Akhmedov T. M., Yakubov N.A.	Features of application of modern information and communication technologies in sociological surveys of living standards of the population	111
Мирсодиқов А.Т.	Курилиш соҳасида логистика харажатларини бошқаришнинг интеграциялашган тизимини такомиллаштириш	119
J.A.Kuralbaev G‘aniyev Sh.Sh.	Digital transformations in the tourism industry Inson resurslarini boshqarishda innovatsiyalar va raqamli texnologiyalardan foydalanish yo‘nalishlari	123 127
Nurova G.N.	The role of strategic trade policy in the economic development of the country	131
Nayitov U.H.	Ta’limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati	135
Хайтбоева Н.Б.	Тўқимачилик саноат корхоналарини ривожлантиришда рақамли маркетингдан фойдаланиш	138
Tadjieva S.U.	Digital transformation of higher education	141
Aliyeva G.I.	Xizmat ko‘rsatish sohasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish	145
Аминов Ф.Б.	Савдо соҳасида рақамли технологияларнинг самарадорлиги	147
Салаев С.К. Ходжаниязов Э.С.	AAS (mobility as a service) концепцияси туризм соҳасида сифатли ва барқарор транспорт хизматларини ишлаб чиқиш омили сифатида	151
Ходжаниязов Н.С.	Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятида рақамли маркетинг аҳамияти	154
Сапаев А.Д.	Минтақада транспорт хизматлари ривожига ахборот ва алоқа хизматлари ролини баҳолаш	157
Tursunxodjaev S.	Foreign experience of competitive intelligence tools enterprise’s economic security system	162
Хуррамов О.К.	Цифровые технологии в повышении конкурентоспособности туристических услуг	166
Ruziyeva G.F.	Milliy hunarmandchilik biznesini tashkil etishda raqamalshtirishning o‘rni	170

3-SHO‘BA:

**RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI QO‘LLAB-QUVVATLASHNING
TASHKILY VA IQTISODIY MEKANIZMLARI**

Маматов А.А. Мухтаров Ж.М. Бегдуллаев Ш.К.	Рақамли иқтисодиётнинг тармоқли тузилмалари рақобатбардошликни ошириш омили сифатида	176
Маҳмудов М.Ф. Хақимов З.А.	Саноат кластерлари инновацион иқтисодиётни шакллантиришнинг асосий драйвери сифатида	181
Мирсодиқов А.Т.	Курилиш соҳаси кластерларида логистик жараёнларни бошқаришнинг ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш	184
Mustafoyev Q.M.	Transformation of the fuel industry in the digital economy	188
Chulliyev S.R.	The role of venture capital on the digital economy	191
Жалилов Ж.Ф.	Саноат корхоналарини трансформация қилиш соҳасидаги ислохотларнинг асосий йўналишлари	194
Ибрагимов Ф.Ф.	Озиқ-овқат саноати корхоналарида трансформация жараёнларини амалга оширишнинг муҳим жиҳатлари	198

Паязов М.М.	Хизмат кўрсатиш соҳаларининг рақамли трансформацияси: тенденциялар, бошқарув, стратегиялар	202
Алимжанов Н.Х.	Рақамли трансформация шароитида электрон турдаги суғурта хизматларини такомиллаштириш	206
Курбанов Ф.Г.	Цифровые технологии – важный инструмент музейной коммуникации	211
Рустамов Н.И.	Иқтисодиёт тармоқларини трансформациялашга доир назарий қарашлар ва уларнинг илмий асослари	215

4-SHO‘BA:

MINTAQAVIY VA TARMOQ IQTISODIYOTINING INNOVATSION RIVOJLANISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI

Ивлиева О.В.	Информационная обеспеченность разделов «туризм» на туристских сайтах субъектов Северного Кавказа	220
Муталиева Л.М.	Стратегические и тактические проблемы развития кадровой политики в отельном бизнесе Казахстана	226
Рахманов С.У.	Возможности развития внутреннего туризма в Бухарской области	231
Хидирова Г.Р., Касимова Ш.М.	Роль интернета в развитии устойчивого туризма в Узбекистане	236
Таджиева С.У.	Formation of a tourist brand in the Republic of Kazakhstan	
Акрамова Н.А. Zharkenov B.R., Mukanov A.H.		239
Mutaliyeva L.M. Axmatova M.E.	Turizmدا transport xizmatlarini optimallashtirish chora tadbirlari	244
Bozorova S.K. Rajabov O.O.	The role of advertising in the movement of Bukhara tourism destination	248
Davronov I.O. Nurov Z.S.	Priorities for improving the quality of hotel services through innovative development	
Yuldashev K.Sh. Radjabov O.O.		252
Hamroyev H.R.	Turizmning axloqiy o'lchamlari	256
Navruz-zoda L.B. Negmurodova Sh.	The role of culture and arts in society and the development of managerial skills of leaders in this field	260
Jo'rayeva Z.T.	Inson kapitali va undan foydalanish samaradorligini oshirish omillari	263
Kamolov X. Abdullayev A.J.	The role of diversification in the world economy	267
Saidova F.K. Rajabova M.A.	Mintaqalar iqtisodiyotini innovatsion rivojlantirish istiqbollari	270
Djabbarov I.G.	Tourism development strategies in the scope of carec counries initiatives	273
Berdiqulova S.T.	Mintaqalar va tarmoqlar iqtisodiyotining innovatsion rivojlanish muammolari va istiqbollari	276
Djuraeva D.D.	Organizational and economic mechanisms for ensuring the innovative development of science and services in the conditions of the formation of an innovative economy	280
Tukhtaev T.T.	Reunite the lost ties with the help of nostalgic tourism	284
Ibragimov N.S. Khidirova G.R.	The role and importance of tourism in the development of the country and the region	286
Maxmudova N.O'.	Ta'lim turizmi mohiyati va mamlakat iqtidiyotini rivojlantirishdagi o'rni	290

Nazarov N.N.	Strategic analysis and planning methodology of development of regions	295
Radjabov O.O. Davronov I.O. Nurov Z.S. Yuldashev K.Sh.	The role of communications in improving the quality of services in the hotel industry	298
Ravshanova G. Niyazova I.	Innovative ways of the management system of a family enterprise	302
Салимова С.Ф., Кадирова Ш.Х. Айтиева С.А.	Важность веб-сайтов и систем онлайн бронирования в продвижении услуг средств размещений	306
	Logistik tizimlarning iqtisodiyotda tutgan o‘rni va samaradorligi	311
Tokhirov J.R.	Possibilities of using online learning platforms to improve the quality of educational services	316
Yuldashev K.Sh., Davronov I.O., Radjabov O.O., Nurov Z.S.	Ўзбекистон республикасида мустақил туризм инфратузилмасини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари	320
Алимжанов Н.Х.	Суғурта соҳасида олий маълумотли кадрлар тизимини тайёрлаш давр талаби	325
Шадиев А.Х. Бердибекова А.	Учебная экскурсия как инновационная форма обучения	330
	Анализ влияния политической обстановки на приток потенциальных туристов в Республику Казахстан	334
Касимова Ф.Т. Ашурметова Н.У. Ражапов Х.Б.	Тенденции цифрового маркетинга в малом бизнесе и предпринимательстве	338
	Озарбайжон Республикаси балиқчилик соҳасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни айрим хусусиятларини Ўзбекистонда қўллаш	342
Бойтўраев О.У.	Туризм соҳасини инновацион ривожлантиришдаги муаммолар	348
Dilmonov K.B.	The impact of self-employment in the service sector on the standard of living of the population	352
Khodjayev K.	South Korean experience in improving the public service system in Uzbekistan	355
Мадаминов С.	Тўқимачилик саноати корхоналарида ходимларни бошқариш тизимини такомиллаштириш	359
Батирова Н.Ш. Амонов Ў. Облақулов Ҳ.А. Рахматов Ю.Б. Буранов Ё.Р. Салихов С.А.	Тошкент вилоятида саноати ривожланишининг ташкилий-иқтисодий механизмининг такомиллаштириш	363
	Навоий вилоятининг демографик вазияти	372
	Мева – сабзавот маҳсулотлари экспортини самарали ташкил этишда хориж тажрибаси	377
Зойиров З.Х. Чуллийев С.Р. Хомидов С.О.	Туристический потенциал регионов республики Узбекистан и пути его эффективного использования	382
	Фармацевтика саноатининг инновацион ривожланиш даражаси бўйича ҳудудларни оптимал таснифлаш услубиёти	386
Очилов Ш.Б. Пулатова З.А. Садыкова Г.Т.	Дифференциальный метод прогнозирования трудовых ресурсов на основе корреляционных моделей	391
	Создание регионального экономического коридора Шымкент-Ташкент-Худжанд: перспективные возможности и риски	396
Жанназарова Г.К.	Инновационное развитие региона путь экономического	400

	прогресса в развивающихся экономиках	
Каленов К.Т.	Хитой бозорига мева-сабзавот маҳсулотлари экспортини суғурталашни такомиллаштириш	404
Содиқов Х.Т.	Инновационные методы мотивации персонала транспортной компании	407
Фаттаева Н.	Логистик тизимлар фаолияти ҳамда уларни такомиллаштириш йўллари	410
Хасанова Н.Ш.	Инсон ресурсларини бошқариш стратегиясининг моҳияти ва аҳамияти	413
Бозоров А.А.	Ўзбекистонда хизматлар соҳасини ривожлантиришда солиқлар дастагидан фойдаланиш масалалари	416
Бозоров А.О.		
Билялов Е.Я.		
Ходжаева Д.Х.	Экологическое образование как фактор устойчивого развития экономики	420
Хусаинов О.Дж.	Чорвачилик соҳасида инфратузилма хизматларини йўлга қўйишда исроил давлати тажрибаларининг аҳамиятли жиҳатлари	423
Шодмонов Ш.	Қишлоқ хўжалигида оилавий тадбиркорлик фаолиятининг ижтимоий-иқтисодий моҳияти	426
Самадқулов М.И.	Ўзбекистон Республикасининг инновацион салоҳияти ва ундан фойдаланиш самарадорлиги	428
5-SHO‘BA: SANOAT RAQAMLI TRANSFORMATSIYASINING JAMIYAT VA ATROF -MUHITGA TA'SIRI		
Абулкасимов Х.П.	Хизмат кўрсатиш соҳасида иқтисодий хавфсизликни таъминлашнинг ўзига хос хусусиятлари	436
Очилов В.Ш.	Иқтисодиёт тармоқларида рақамли трансформациянинг самараси	441
Karimov A.	Cybersecurity: the key factor of a successful digital transformation	445
Toxirov A.T.	Yog‘-moy korxonalari iqtisodiy xafvsizligini ta’minlashda raqamli texnologiyalardan foydalanishining SWOT – tahlili	449
Muxamedova SH.A.		
Бурханова Ш.Б.	Иқтисодиётни рақамлаштиришнинг аҳоли даромадларига таъсири ва уни давлат томонидан тартибга солиш йўналишлари	452

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 50 нусха. Ҳажми 462 бет. Формат А4. Буюртма №78. 2022.

Бухоро шаҳри, М. Иқбол кўчаси, 11-уй.